

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 497. PLENÁRIS ÜLÉSE (2014. MÁRCIUS 25–26.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Az Európai Bizottság közleménye: A villamos energia belső piacának megteremtése és az állami beavatkozások optimális hozzájárulása

(C(2013) 7243 final)

(2014/C 226/05)

Előadó: **Pierre-Jean COULON**

Társelőadó: **Sorin IONIȚĂ**

2013. augusztus 5-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A villamos energia belső piacának megteremtése és az állami beavatkozások optimális hozzájárulása

C(2013) 7243 final.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2014. március 10-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2014. március 25–26-án tartott, 497. plenáris ülésén (a március 25-i ülésnapon) 135 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli az új európai bizottsági közleményt, melynek célja, hogy iránymutatásokkal szolgáljon a tagállamok számára arról, hogy miképp lehet a lehető leghatékonyabban élni az állami beavatkozások lehetőségével. Az EGSZB szerint mindez jó lehetőséget nyújt arra, hogy tagállami tapasztalatokra támaszkodva újrafogalmazzunk politikákat, és új lökést adjunk a villamos energia belső piacának integrációs folyamatához úgy, hogy közben jobban előtérbe helyezzük azt, hogy ez a folyamat milyen előnyökkel jár a társadalom (azon belül is elsősorban a leginkább kiszolgáltatott helyzetben levők) számára, illetve hogy miként lehetne felszámolni az EU-ban az energiaszegénységet.

1.2 Az EGSZB szerint tisztázni kellene az „állami beavatkozás”, illetve az „állami támogatás” fogalmát. Az állami beavatkozások optimális alkalmazása nem azt jelenti, hogy szisztematikusan csökkenteni vagy éppen növelni kellene a beavatkozások vagy támogatások mértékét, hanem azt, hogy minél hatékonyabban éljünk ezek lehetőségével.

1.3 Az EGSZB szerint európai szinten nagyobb koherenciára van szükség a nemzeti és helyi állami beavatkozások terén, hogy el lehessen kerülni, hogy kontraproduktív hatások lépjenek fel.

1.4 Az EGSZB azt tanácsolja az Európai Bizottságnak, hogy ügyeljen arra, hogy a közlemény céljai ne akadályozzák az Európa 2020 stratégia megvalósítását.

1.5 Egy integráltabb és zökkenőmentesen működő villamosenergia-piacnak előnyösnek kell lennie mind a termelők, mind pedig a fogyasztók (köztük a kvk-k, kisiparosok és egyéb kistermelők) számára. A nemzeti határok azonban továbbra is komoly akadályokat jelentenek a szabályozás, az átviteli kapacitás, az árstruktúra stb. szempontjából.

1.6 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy mielőbb ki kell fejleszteni a szállítási infrastruktúrákat és meg kell erősíteni az elektromos hálózati kapcsolódási pontokat.

1.7 Az EGSZB egyetért azzal, hogy európai szinten össze kell hangolni egymással a megújuló energiáknak adható támogatások rendszereit, és azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy könnyítse meg a tagállamok közötti együttműködési mechanizmusokat, hogy ezzel is ösztönözze a határokon átnyúló támogatásokat.

1.8 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az új technológiákra vonatkozó támogatási rendszert – párhuzamosan e technológiák fejlődésével – újra kell gondolni. Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak egyértelműen meg kellene határoznia, hogy mit ért „kiforrott energiaforrás” alatt. Olyan meghatározásra van szükség, amely később még kiigazítható.

1.9 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a villamos energia belső piaca nem lehet önmagában való cél. Ezt a piacot úgy kell kialakítani, hogy valamennyi fogyasztó, de különösen a leginkább rászorulóknak hasznára váljon. Az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy európai szintű intézkedésekre kerüljön sor a felhasználók helyzetének megerősítésére, akik így az európai villamosenergia-piac kulcsszereplőivé, egyfajta „fogyasztó-szereplők” válhatnak. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fokozza ezzel kapcsolatos tevékenységét, és dolgozzon ki olyan intézkedéseket és kezdeményezéseket, amelyek célja az, hogy az energiaszegénység felszámolása érdekében optimális módon éljenek az állami beavatkozások lehetőségével.

1.10 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az elektromos áram alapvető árucikknek számít, amelyet ennek megfelelően is kell kezelni. Általános gazdasági érdekből a tagállamok bizonyos közszolgáltatási kötelezettségeket írhatnak elő ezzel kapcsolatban. Az európai energiapolitika egyik legfontosabb szempontja az kell, hogy legyen, hogy mindenki egyaránt hozzájusson energiához. Ezt a Szerződésben is rögzíteni kellene. A verseny érdekében úgy kell az állami beavatkozásokat optimálisan alkalmazni az energiaszektorban, hogy az ne vezessen a tagállamok által bevezetett közszolgáltatási kötelezettségek csökkenéséhez vagy korlátozásához. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mindenképpen tartsa szem előtt ezt a kérdést, és hozzon olyan intézkedéseket, amelyek a közszolgáltatási kötelezettségekre vonatkozóan hatékonyabb garanciákkal szolgálnak, és a jelenlegi megszorítások ellenére tovább erősítik őket.

2. Bevezetés

2.1 2008-ban az Európai Unió ambiciózus éghajlati és energetikai célokat tűzött ki maga elé (3x20). Az EGSZB a közeljövőben egy külön véleményben foglalkozik majd a 2014. január 22-én elfogadott, 2030-ra vonatkozó új európai éghajlati és energetikai kerettel. A tagállamoknak sikerült előrelépéseket tenniük a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos célok elérésében, ami nagyrészt az állami beavatkozásoknak köszönhető.

2.2 2011 februárjában pedig az uniós állam- és kormányfők kijelentették, hogy a cél az, hogy 2014-re teljesen kiépüljön a belső energiapiac. Az Európai Bizottság számos dokumentumot jelentetett meg azóta ennek érdekében. 2012. november 15-én közzétette „A belső energiapiac működőképessé tétele” című közleményt, amelyben értékeli a belső energiapiac kiinduló helyzetét, illetve szerepel benne egy cselekvési terv is annak teljes kiépítésére. A közlemény megjelenése után közmeghallgatást tartottak a belső energiapiacról, a megfelelő energiatermelési kapacitásokról és azok mechanizmusairól.

2.3 2013. november 5-én az Európai Bizottság újabb közleményt jelentetett meg „A villamos energia belső piacának megteremtése és az állami beavatkozások optimális hozzájárulása” címmel. A közleménnyel együtt öt másik dokumentumot is kiadtak, melyeket európai bizottsági részlegek dolgoztak ki. Ezekben egyrészt iránymutatások szerepelnek a kapacitásszabályozó mechanizmusokról és a megújuló energiaforrások támogatási rendszereiről, másrészt tagállamok közötti együttműködési megállapodások olvashatók bennük, amelyek megújuló energiaforrásokkal és keresletoldali visszajelzési megoldásokkal kapcsolatosak.

2.4 Az Európai Bizottság megjegyzi, hogy a belső piac létrehozása, illetve az éghajlati és energetikai célok megvalósítása új kihívásokat teremtett, amelyek kezeléséhez az állami beavatkozások új formáira van szükség, leginkább nemzeti szinten: ebből adódik a megújuló energiaforrások kifejlesztése és támogatása, illetve a megfelelő termelési kapacitások biztosítása stb. iránti igény.

2.5 A tárgyalat európai bizottsági közlemény célja az, hogy a tagállamok iránymutatást kapjanak azzal kapcsolatban, hogy miként lehet optimálisan alkalmazni az állami beavatkozásokat, kiigazítani már meglévő ilyen intézkedéseket, illetve újakat kidolgozni. A nem jól kialakított állami beavatkozások komoly károkat okozhatnak a piacon és megnövelhetik a háztartások, illetve a cégek által fizetendő energiaárakat is. Az Európai Bizottság ezért felsorol egy sor olyan intézkedést, amelyre az előtt kell sort keríteni, mielőtt bármilyen állami beavatkozás történne. Ezek a következők: egy konkrét problémának és annak kiváltó okának feltárása, rámutatva, hogy a piac egymagában képtelen azt megoldani; a más energiapolitikai célokkal való összhatás kiértékelése és a különböző közpolitikai eszközök koordinációja; alternatív lehetőségek számbavétele; az elektromos rendszerekre gyakorolt hatás minimalizálása; a beavatkozással járó költségek alacsony tartása; az ipari szereplők és a magánszemélyek költségeinek figyelembevétele; ezeknek az intézkedéseknek a folyamatos nyomon követése, értékelése és megszüntetése, ha a célokat sikerült elérni.

2.6 Az Európai Bizottság szerint a cél egy olyan európai energiapiac fokozatos kiépítése, amelyen megfelelően alakul a kereslet és a kínálat, az árjelzések összhangban vannak a politikai célokkal, a szereplők egyenrangúak, az energiatermelés pedig hatékony módon történik. Ahogy a technológiák folyamatosan fejlődnek, fokozatosan a piaci árképzésnek kell vonatkoznia rájuk úgy, hogy végül meg is szüntetik a támogató intézkedéseket. A gyakorlatban ez az átviteli ár megszüntetését jelenti, áttérve a betáplálási tarifára és más támogató intézkedésre, arra ösztönözve a termelőket, hogy igazodjanak a piaci trendekhez. Az Európai Bizottság arra is biztatja a tagállamokat, hogy jobban hangolják össze a megújuló energiával kapcsolatos stratégiáikat, hogy így az energiaárak és -adók lefaragásával csökkenhessenek a fogyasztók költségei. Jobban közelíteni kellene egymáshoz az egyes támogatási rendszereket is.

2.7 Bár jogilag nem kötelező érvénnyel, de a közlemény meghatározza, hogy az Európai Bizottság milyen alapelveket alkalmaz majd a megújuló energiaforrások és a kapacitásszabályozó mechanizmusok támogatására szolgáló állami beavatkozások és a fogyasztói kereslet kiigazítására szolgáló intézkedések értékelésekor. Ezek az elvek fogják tehát befolyásolni azt, hogy miként alkalmazzák az állami támogatásokkal kapcsolatos uniós szabályokat, illetve érvényesítik az energiaüggyel kapcsolatos uniós jogszabályokat. Az Európai Bizottság olyan jogi eszközökre is javaslatot tesz, amelyekkel biztosítható ezeknek az elveknek a maradéktalan betartatása.

3. Az EGSZB megjegyzései

3.1 Az EGSZB mindig is úgy vélte, hogy a belső energiapiac egy lehetőséget jelent, és hogy minden lépést meg kell tenni annak biztosítására, hogy ez a piac az ipari és a magán fogyasztók érdekeit szem előtt tartva működjön, szorosan bevonva a civil szervezeteket, illetve megelőzve és leküzdve az energiaszegénységet. ⁽¹⁾

Az egységes piac felé: a határok felszámolása

3.2 Az EGSZB mindig is támogatta azt az európai bizottsági kezdeményezést, hogy hozzák létre a teljes belső energiapiacot. Az EGSZB arra is rámutat, hogy ennek érdekében támogatja azt az elképzelést, hogy létrehozzanak egy európai energetikai közösséget. E közösség révén optimális módon el lehetne mélyíteni az energiaügyek közös irányítását, elősegítve – különösen a piaci és infrastrukturális kérdésekkel kapcsolatban – a szolidaritást, az együttműködést és az integrációt.

3.3 Nem beszélhetünk belső piacról, amíg az energiakereskedelemben még mindig vannak nemzeti határok, a határokon átnyúló kapacitásokat pedig ugyanúgy kellene kezelni, mint azokat a vezetékeket és csöveket, amelyek nem lépnek át határokat. A közleménynek hangsúlyoznia kellene, hogy – a nemzeti szabályozások különbözőségén túl – a határokon átnyúló kapacitásokhoz való hozzáférés kérdése még mindig komoly nehézséget jelent abban, hogy ténylegesen felszámoljuk a belső energiapiac útjában álló akadályokat. Például ha a betáplálási-kiadási árazás és az átviteli kapacitások elosztási módszere általánosan elterjedne minden tagállamban, akkor az erősíthetné a határokon átnyúló kereskedelmet, mivel előnyösebb a pont-pont összeköttetési modellnél, hiszen arra ösztönzi az átviteli rendszer üzemeltetőit, hogy beruházzanak az olyan teljesítménnyel kapcsolatos hiányosságok megszüntetésébe, amelyek például az általuk ellátott területek határain átnyúlóan jelentkeznek. Ez minden piaci szereplő számára előnyökkel jár, ideértve az időszakosan rendelkezésre álló megújuló energiaforrások piacának szereplőit is. Az Európai Bizottságnak és az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynökségének (ACER) – az Európai villamosenergia-átviteli hálózaton (ENTSO-E) kívül – felül kell vizsgálnia az elosztási mechanizmusokat, és villamosenergia-tőzsdékkal kapcsolatos kötelezettségeket kell kirónia az átviteli rendszer üzemeltetőire. Szükség van felülvizsgálatra, hogy a nemzeti határoknál ne alakulhassanak ki olyan lehetséges „mesterséges szűk keresztmetszetek”, amelyek adott esetben akadályozzák a tagállamok közötti energiaáramlást. Ilyen „mesterséges szűk keresztmetszetek” egyrészt olyan nemzeti protekcionista politikák eredményeként jöhetnek létre, amelyek egységes belföldi tarifák bevezetésére törekednek, vagy pedig az átviteli rendszer üzemeltetői részéről történő kereskedelmi visszaélések nyomán, akik a teljesítménnyel kapcsolatos szűk keresztmetszeteket az általuk ellátott területek határaihoz helyezik. Az ilyen szabályok arra ösztönöznék az átviteli rendszer üzemeltetőit, hogy beruházásaikat arra fordítsák, hogy jobb határokon átnyúló összeköttetések jöjjenek létre az átviteli hálózaton belül.

3.4 Az EGSZB az elektromos kapcsolódási pontok jobb kiépítettségét szorgalmazza, hogy teljes mértékben megvalósulhasson a belső energiapiac. Az EGSZB támogat minden olyan kezdeményezést, amely a megújuló energiák fejlődésének érdekében az elektromos hálózatok zökkenőmentes és hatékony használatát célozza. Támogatja az olyan együttműködések is, mint a Coreso, amely egy európai villamosáram-hálózatot koordináló szerv egyelőre kísérleti projektje.

Megújuló energiaforrások és megfelelő áramtermelés

3.5 Ezenkívül az EGSZB mindig is szorgalmazta, hogy az energiatermeléshez használjanak nagyobb mértékben megújuló forrásokat. ⁽²⁾ Az EGSZB támogatja a 2050-es energia-ütemterv céljait.

⁽¹⁾ HL C 133, 2013.5.9., 27–29. o.; HL C 68, 2012.3.6., 15–20. o.; HL C 341, 2013.11.21., 21–26. o.

⁽²⁾ HL C 77., 2009.3.31., 43–48. o.; HL C 44, 2013.2.15., 133–139. o.; HL C 229, 2012.7.31., 126–132. o.

3.6 A megújuló energiákra vonatkozó támogató intézkedéseket akkoriban hozták meg, amikor még csekély volt ezek aránya a teljes energiamixben, és az ezzel kapcsolatos technológia még gyerekcipőben járt. Mára jelentősen nőtt a megújuló energiaforrások aránya, és ez hosszú távon még tovább fog növekedni. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a szubszidiaritás elvét, illetve az egyes energiaforrások és technológiák fejlettségi szintjét figyelembe véve át kell tekinteni az állami beavatkozásokat. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak pontosan meg kellene határoznia, hogy mit ért „kiforrott energiaforrás” alatt, a jövőbeli technológiai fejlődés fényében pedig felül kellene vizsgálni ezt a meghatározást. Az EGSZB arra is rámutat, hogy a megújuló energiákra vonatkozó támogató intézkedések kiértékelésére és kiigazítására úgy kellene sort keríteni, hogy a fogyasztók, köztük is a leginkább kiszolgáltatott helyzetben levők, teljes mértékben élvezhessék a villamos energia európai piacának előnyeit. Az EGSZB azt ajánlja, hogy figyeljenek oda arra, hogy a támogatásoknak ez a fajta kiigazítása ne nehezítse meg még jobban az Európa 2020 stratégia céljainak elérését. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság vegye figyelembe ezt a szempontot, amikor kidolgozza a környezetvédelmi és energiaügyi állami támogatásokkal kapcsolatos új uniós iránymutatásokat.

3.7 Ugyanebből kiindulva a „kiforróban levő” technológiák esetében meg kellene szüntetni a megújulóenergia-technológiákra adott támogatásokat, és a támogatásokat megfelelően össze is kell hangolni a működőképes kibocsátási piac alakulásával/fejlődésével. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét, mely szerint a megújuló energiaforrásokra járó támogatásoknak rugalmasnak, arányosnak, csökkenő mértékűnek és versenyképesnek kell lenniük, hogy a megújuló energiahordozók még jobban reagálni tudjanak a piaci jelzésekre és versenyképesek legyenek a hagyományos energiahordozókkal szemben. A megújuló energiákra adott közvetlen támogatás helyett fokozatosan egy jól működő kibocsátáskereskedelmi rendszert kellene életbe léptetni, ez előbbit pedig ennek megfelelően meg kellene szüntetni.

3.8 Az EGSZB üdvözli azokat az európai bizottsági kezdeményezéseket, melyek célja a megújuló energiaforrásokhoz nyújtott támogatás „európai dimenziójának erősítése”. Az Európai Bizottságnak még tovább kellene könnyítenie a tagállamok közötti együttműködési mechanizmusokon, hogy ösztönözze a – jelenleg alig alkalmazott – határokon átnyúló támogatási formákat. Valószínűleg a támogatások európai szintű összehangolása sem fog megvalósulni mindaddig, amíg a tagállamok saját külön politikákat alakíthatnak ki, „potyázhatnak” vagy kedvezőtlen korlátozásokat léptethetnek életbe szomszédos országokkal szemben (például a megújuló energiák gyors fejlesztésére adott németországi támogatás következtében párhuzamos áramlások (loop flow) alakulnak ki Lengyelországban és Csehországban, ami a kiegyenlítés és az ellátásbiztonság miatt megnöveli a villamosenergia-költségeket ezekben az országokban). Most, amikor a rendszer még viszonylag újnak számít, könnyebben kezelhetők az ilyen problémák, mint majd később, amikor erősebbek lesznek az útvonaltól való függés hatásai.

3.9 A megújuló energia integrációjának egyik speciális problémája az, hogy ezek az energiaforrások nem állandóak, így ki kell őket egészíteni más kiegészítő forrásokkal, illetve tartalékkapacitásokra van szükség. A közlemény hangsúlyozza, hogy az, hogy a tagállamok támogatást adnak az ilyen kiegészítő tartalékkapacitásokra, azzal a veszéllyel járhat, hogy végül nem hatékonyan működő erőművek vagy fosszilis tüzelőanyagok kapnak támogatást. Ezt a problémát először hatékony napi kereskedési, kiegyenlítő és kiegészítő szolgáltatási piacok kialakításával kellene orvosolni. Ha ezek valóban hatékonyan bizonyulnak és jól működnek határokon átnyúlóan, illetve a megfelelő árjelzésekkel is, akkor végső soron jól szabályozhatják majd a piacot ahhoz, hogy ne legyen szükség kiegészítő kapacitásszabályzó mechanizmusokra. Minden tartalékképző vagy kapacitásdíjazási mechanizmusnak „piaci alapúnak, technológiasemlegesnek, diszkriminációmentesnek, illetve olyannak kell lennie, amelyik nyitott a határokon átnyúló felhasználására”.⁽³⁾

3.10 Jelenleg tagállamonként mások a termelési kapacitások megfeleltetését garantáló szabványok és mechanizmusok, ahogy különbözőek a kereslet és az ellátás kiegyenlítésével kapcsolatos problémák is. Az ellátás biztonságához és nemzeti jellegű tartalékok képzéséhez állami beavatkozásokra van szükség. Ugyanakkor mivel a piacok egyre inkább összekapcsolódnak és függenek egymástól, illetve annak érdekében, hogy el lehessen kerülni különböző, széttörédezett rendszerek párhuzamos működését, ösztönözni kell az országok közötti konzultációt és együttműködést, elsősorban a villamosenergia-ügyi koordinációs csoport keretében. Az Európai Bizottságnak pedig végig kellene gondolni, hogy eddigi pozitív tapasztalatok alapján miként lehetne létrehozni a villamosenergia-termelési kapacitások európai piacát.

Állami beavatkozások

3.11 Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is úgy véli, hogy az állami beavatkozás fontos szerepet tölt be az európai energiaügyi és éghajlat-politikai célok megvalósításában. Az állami beavatkozások optimális alkalmazása nem feltétlenül csökkentést vagy éppen növelést kell, hogy jelentsen, hanem azt, hogy minél hatékonyabban éljünk ezek lehetőségével. Az EGSZB véleménye szerint az ilyen jellegű beavatkozásnak még fontosabb szerepet kellene játszania az energiaszegénység felszámolásában; úgy véli, hogy hatékonyabban kellene alkalmazni az állami beavatkozásokat ezen a területen, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki idevonatkozó javaslatokat és kezdeményezéseket.

3.12 Ugyanakkor azt is hangsúlyozza, hogy nagyon fontos, hogy lépéseket tegyünk annak érdekében, hogy a nemzeti, regionális és helyi szintű állami támogatások egész Európában következetesek legyenek. Bizonyos esetekben az ilyen beavatkozás kontraproduktív lehet európai szinten.

⁽³⁾ Eurelectric, 2014. január 17.

3.13 Mindemellett az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az energiamix kialakítása nemzeti hatáskörbe tartozik, amennyiben nem torzítja jelentősen a versenyt és tiszteletben tartja az állami támogatásokra vonatkozó szabályokat. Mivel a szóban forgó beavatkozások más európai országokra is kihatnak, az EGSZB szerint el kellene mélyíteni a tagállamok közötti együttműködést, különösen a villamosenergia-ügyi koordinációs csoportban. A cél az, hogy európai szinten következetesebbek legyenek a fellépések.

3.14 Ennek kapcsán az EGSZB rámutat arra, hogy jó lenne, ha az Európai Bizottság egyértelműen elhatárolná egymástól az állami beavatkozás és az állami támogatás fogalmát.

3.15 Az állami beavatkozás kihat a villamosenergia-költségekre és -árakra. Az Európai Bizottság megjegyzi, hogy nehéz úgy meghatározni az egyes energetikai technológiák költségét, hogy azok összehasonlíthatóak legyenek, így azt is nehéz felmérni, hogy milyen mértékű állami beavatkozásra van szükség. Egy következő véleményben az EGSZB részletesen foglalkozik majd az európai energiaköltségekről és energiaárakról szóló, 2014. január 22-i európai bizottsági jelentéssel és közleménnyel. Az EGSZB megismétli azt a javaslatát, hogy ebben az európai bizottsági jelentésben szerepeljen egy elemzés az Unióban tapasztalható energiaszegénységről, illetve egy európai stratégia és ütemterv arról, hogy ezt hogyan akarják felszámolni.

3.16 Minél nagyobb, integráltabb és átláthatóbb a villamosenergia-piac, annál stabilabb is lesz, és nem lesz szükség annyi különböző formában és ad hoc vagy ideiglenes jelleggel megvalósuló állami beavatkozásra, amelyek jelenleg koordinációs problémák forrásai.

Versenyképesség

3.17 Az Európai Bizottság nagyon helyesen mutatott rá olyan kérdésekre, mint az ellátás biztonsága, vagy hogy az uniós gazdaság elvesztette az árak versenyképességét. Ezek a tények nem mindig egyeztethetők össze a 20-20-20-as célokkal vagy a 2050-es célkitűzésekkel. Így az éghajlat-változási csomag céljainak a megvalósításával nőnek a háztartások és az ipar energiaköltségei, ami pedig károsan hat a versenyképességre. Másrésztől a megújuló energiának nyújtott támogatás rendkívül alacsony nagykereskedelmi árakat eredményezhet a villamos energia terén és torzíthatja a tartalékkapacitásokba irányuló beruházási jelzéseket. Megfelelő módon figyelemmel kell kísérni a 20-20-20-as célok elérésére szolgáló eszközöket, hogy az előnyökhöz képest ne kerüljenek túlsúlyba a torzulások.

3.18 Ugyanakkor további aggályokra ad okot az az európai bizottsági javaslat, hogy támogassák az új erőművek építésére vonatkozó hosszú távú szerződéseket, amelyeket a nagy energiaigényű iparágak versenyképességének biztosítása érdekében villamosenergia-termelők és jövőbeli végfogyasztók között kötnének. Az Európai Bizottság elismeri, hogy fennáll a piacok elszigetelődésének a kockázata, és az ilyen szerződéseket nagyon gondosan át kell tanulmányozni, hogy kiderüljön, hogy több-e az előny, mint a költség, vagy pedig a szerződések akadályozzák a versenyt. Ráadásul a sok energiát használó fogyasztók általában jobban érdekeltek a hagyományos tüzelőanyagokkal működő erőművekben, amelyek megbízható energiaellátást garantálnak. Ezek támogatása meghiúsíthat más uniós politikákat, kezdve a megújuló energiák támogatásától egészen az ipari kibocsátásokról szóló irányelvnek való megfelelésig. Szélsőséges esetekben különösen kínos lehet a döntéshozók számára, ha az ipari fogyasztó végül akármilyen is, de úgy dönt, hogy áthelyezi máshová a termelését.

A fogyasztók helyzetének megerősítése/az energiaszegénység leküzdése

3.19 Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a villamos energia belső piaca nem önmagában való cél. A villamosenergia-piacnak előnyösnek kell lennie mindenki, de különösen a legkiszolgáltatottabb helyzetben levők számára. Törekedni kell a piac teljes kiépítésére, mert jelenleg túlzottan szétforgácsolt. Mindez hátrányosan érinti a fogyasztókat az energiaszolgáltató szabad megválasztásának lehetősége, illetve a költségek szempontjából (az árak túl magasak). Hátrányos az energiaellátás, valamint az éghajlatváltozás kezelésével kapcsolatos törekvések és az energetikai átállás szempontjából is. Az európai energiapolitikának többet kell tennie az energiaszegénység felszámolása érdekében.

3.20 Keresletorientált megoldásokkal és energiahatékonysággal rengeteget lehet tenni a fogyasztási csúcserkékek csökkentéséért. A technológiai fejlődés ellenére nincsenek eléggé kihasználva az ezekben rejlő lehetőségek. Az EGSZB határozottan kéri, hogy tegyék lehetővé a fogyasztók számára, hogy maguk alakíthassák „energetikai életvitelüket” és egyfajta „fogyasztó-szereplővé” válhassanak. Az olyan technológiákat, mint az intelligens fogyasztásmérők, úgy kell kialakítani, hogy azokat valamennyi fogyasztó, még a legkiszolgáltatottabb helyzetben levők is használhassák, és hogy teljesen hatékonyak és hasznosak legyenek úgy, hogy könnyen érthető, átlátható információkkal szolgálnak több-letköltségek nélkül, megkönnyítve ezzel az energiaigényekhez való intelligens alkalmazkodást (garantálva az adatvédelmet, illetve az adatok bizalmas kezelését). Az EGSZB egyetért azzal, hogy támogassák a kutatás-fejlesztést az energiaágazatban (különös tekintettel az intelligens eszközökre és az energiatárolásra).

3.21 Azért is nagyon fontos az állami beavatkozás, mert a keresletoldali visszajelzési megoldások/keresletoldali szabályozási intézkedések egyre inkább aránytalan terheket rónak a kiszolgáltatók helyzetben levő fogyasztókra. Az ilyen fogyasztóknak nyújtott támogatás formáját ezek speciális igényeihez kell tehát igazítani, a támogatásra való jogosultság kritériumait pedig igazságos és kiszámítható módon kell meghatározni.

3.22 Az EGSZB szerint a keresletoldali szabályozás technológiai önmagukban nem elegendőek a kereslet kiigazításához és csökkentéséhez. Az EGSZB azt szorgalmazza, hogy különböző kezdeményezésekkel, amelyeket egy energetikai szolidaritási alapról lehetne támogatni, jobban hívják fel európai szinten az emberek figyelmét ezekre a kérdésekre és növeljék saját szerepvállalási lehetőségeiket.⁽⁴⁾ Támogatja az épületek energiahatékonyágának javítását (professzionális energetikai tanúsítványokkal), hogy megoldást lehessen találni az energiafelhasználás szempontjából nagyon nem hatékony épületek kérdéseire, és hogy fokozatosan meg lehessen szüntetni az ilyen épületek eladását vagy bérbe adását.

3.23 A európai energiafogyasztók azok közé a fogyasztók közé tartoznak, akik a leginkább elégedetlenek a piaccal. A fogyasztói oldalon az alábbi fő kérdésekkel kell foglalkozni ahhoz, hogy elősegítsük egy jól működő energiapiac létrejöttét: hozzáfutás az energiához; objektív, megbízható tájékoztatás a kínálati lehetőségekről, független összehasonlításokkal együtt; átlátható szerződési feltételek; védelem a félrevezető és agresszív piaci gyakorlatok ellen; egy központi kapcsolattartó pont a tájékoztatásban; közérthető fogyasztói tájékoztatás; az energiahatékonyági irányelv eredményes végrehajtása; megkönnyített szolgáltatóváltás; hatékony jogorvoslati eszközök megalapozott panaszok esetén,⁽⁵⁾ illetve eszközök az energiaszegénység felszámolására. Az energiapiacok független felügyelete is nagyon fontos a tisztességes verseny, illetve maguknak a fogyasztóknak az érdekében. Amennyiben sikerül eredményeket elérni ezeken a területeken, akkor nagyobb lehet az uniós energiapolitika társadalmi és politikai támogatottsága.

3.24 Az EGSZB támogatja, hogy a fogyasztók („prosumerek”⁽⁶⁾) helyi szinten állítsanak elő megújuló energiát. Számos országban, különösen Németországban és az Egyesült Királyságban, gyors iramban terjed ez a koncepció. Mindez rendkívül fontos az európai energiaegyensúly, az olcsó energiaellátás és a szén-dioxid-kibocsátáscsökkentés szempontjából. A prosumerek energiapiaci szerepe az energiaszegénység elleni küzdelemhez kapcsolódik. Intelligens hálózatoknak és fogyasztásmérőknek köszönhetően a prosumerek megoszthatnak másokkal kis erőművek által létrehozott energetikai szolgáltatásokat. 2020 végére az Egyesült Királyságban mintegy 8 millió ilyen berendezés lesz, amelyek körülbelül 40 GW villamos áramot fognak termelni. Az itt foglalkoztatott személyek száma meghaladja majd a 100 000-et. A prosumereknek állami támogatást kellene kapniuk a jogszabályi akadályok felszámolásához, illetve összeszerelési és karbantartási segítség formájában pénzügyi/működési támogatást is, különösen a beruházások terén. Ugyanakkor hatékony szabályozásra is szükség van, hogy a prosumerek megfelelően elszámoltathatóak legyenek azokért az esetleges egyensúlyzavarokért, amelyeket akkor okozhatnak, amikor energiát táplálnak a rendszerbe. A szabályozással olyan piaci alapú eszközöket és árképzési mechanizmusokat is ki kell alakítani, amelyek arra ösztönzik a prosumereket, hogy csökkentsék az ilyen egyensúlyzavarokat.

3.25 A villamos energia nem olyan árucikk, mint a többi. Az elektromos áram alapvető közös árucikknek számít, amelyet ennek megfelelően is kell kezelni. Általános gazdasági érdekből a tagállamok bizonyos közszolgáltatási kötelezettségeket írhatnak elő ezzel kapcsolatban. Az EGSZB már többször kérte, hogy vegyék fel az uniós energiapolitikai céljai közé, illetve rögzítsék a szerződésben is azt, hogy mindenkinek egyformán hozzá kell tudnia jutnia energiához. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy ügyelni kell arra, hogy a verseny alapelveivel összhangban a 2009/72/EK irányelv alapján a tagállamok által bevezetett általános érdekű közszolgáltatási kötelezettségek (az irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdése szerint elsősorban: a biztonság, a villamos energiával való ellátás tisztességes áron, az ellátás folyamatossága, minősége és ára, valamint a környezetvédelem, beleértve az energiahatékonyágot és az éghajlat védelmét) ne híguljanak fel az állami támogatások racionalizálása során. Az EGSZB azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy maximális gondossággal járjon el ezen a téren, illetve hogy évente készítsen jelentést erről a fontos kérdéstről. Ennek részeként a belső piacról szóló éves jelentésében az Európai Bizottságnak nemcsak azt kellene konkrétan és részletesebben megvizsgálnia, hogy a tagállamok mennyire felelnek meg közszolgáltatási kötelezettségeiknek, hanem konkrét kezdeményezéseket is ki kellene dolgoznia arra, hogy európai szinten jobban betartsák, sőt, akár tovább szigorítsák ezeket a kötelezettségeket.

⁽⁴⁾ HL C 341, 2013.11.21., 21–26. o.

⁽⁵⁾ Fogyasztói jogok a villamosenergia- és a gázpiacokon – az Európai Fogyasztók Szervezetének (BEUC) állásfoglalása, 2013. december.

⁽⁶⁾ A prosumerek olyan kicsi és független villamosáram-termelők, akik általában kis udvari berendezésekkel (például kicsi szélturbinákkal, napelemekkel vagy hő hasznosító hőszivattyúkkal stb.) termelnek áramot. A prosumerek legfőbb jellemzője, hogy saját részre vagy egy nagyobb hálózat számára, eladásra termelnek energiát.

Irányítás

3.26 Az átláthatóságnak és az integritásnak óriási szerepe van az energia-nagykereskedelemben abból a szempontból, hogy mindenki érdekében elkerüljük, hogy túlzott költségeket rójanak a végfogyasztókra, illetve hogy elősegítsük, hogy jó legyen a vállalatvezetés az energiacégeknek, függetlenül attól, hogy állami vagy magáncégekről van-e szó. Az Európai Bizottságnak ki kellene értékelnie, hogy hogyan halad a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló (REMIT) rendelet végrehajtása, és szükség esetén megoldási javaslatokkal kellene előállnia. Ha átláthatóan működik a nagykereskedelem, akkor gyorsan ki lehet szűrni az olyan problémákat, mint a piaci visszaélés vagy a versenyellenes magatartás, és segíteni lehet a versenyhatóságok fellépését.

Kelt Brüsszelben, 2014. március 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Henri MALOSSE
